เรื่อง ชนเผ่าม้ง - ธรรมเนียม มารยาท

The Office Of Academic Resource Information

รายละเอียด

ชนเผ่าม้ง : มารยาททางสังคมของม้ง

มารยาททางสังคมที่ชาวเขาเผ่าม้งพึงมีต่อกันเพื่อสร้างความเข้าใจ และความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่บ้านเดียวกัน ส่วนมากเป็นข้าปฏิบัติที่ได้รับแนวคิดมาจากค่านิยมเบื้องต้นในวัฒนธรรมประจำเผ่า มารยาทที่สำคัญ ได้แก่

1. มารยาทในการเยี่ยมบ้าน

แขกที่มาเยี่ยมบ้านแม้วหรือม้งนั้นจะต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของม้งให้รู้ก่อนที่จะไปเยี่ยมบ้านแม้วหรือม้ง เพื่อจะได้ไม่เสียมารยาท แขกที่ต้องการเข้าไปเยี่ยมบ้านม้งนั้นเมื่อเข้าไปถึงบ้านที่ท่านต้องเข้าไปสนทนาด้วยนั้นจะต้องปฏิบัติ เมื่อแขกเดินไปถึงหน้า ประตูบ้านม้งนั้น ถึงแม้จะเห็นว่าประตูบ้านจะปิดหรือเปิด ก็ต้องตะโกนถามคนในบ้านก่อนว่า “ไจ๊จือไจ๊” เป็นการถามเพื่อขอ อนุญาตเข้าบ้านม้ง (คำว่า ไจ๊จือไจ๊ นั่นมีความหมายว่า ขออนุญาตให้เข้าไปได้หรือไม่) ถ้ามีเสียงตอบในบ้านมาว่า “จือไจ๊” แสดงว่าเจ้าของบ้านม้งยอมอนุญาตให้เข้าบ้านได้ (คำว่า จือไจ๊ นั้นหมายความว่า อนุญาตให้เข้าบ้านได้) แต่ถ้ามีเสียงตอบรับว่า ไจ๊ ดังนั้นแขกที่มาเยี่ยมบ้านไม่ควร

เข้าไปเพราะอาจทำให้ผิดผี เพราะบ้านม้งนั้นอาจจะประกอบพิธีกรรมอยู่ก็ได้ในขณะนั้น แต่ถ้าบ้านหลังนั้นเปิดประตูไว้แต่ไม่มีเสียงตอบรับ ไม่ควรถือสิทธิ์เข้าในบ้านม้งควรจะฝากข้อความไว้กับคนบ้านใกล้เคียง ถ้าในกรณีที่แขกมาเยี่ยมบ้านนั้นแล้วเจอกัน แล้วบ้านไม่ไจ๊ ม้งจะมีการต้อนรับอย่างดีโดยถ้า เป็นแขกที่ไม่ใช่ญาติกันม้งจะมีการตอบ รับ โดยรับด้วยน้ำชา หรือเหล้า ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างแขกคนนั้นกับคนในครอบครัวนั้น ถ้าเป็นญาติกันก็จะมีการต้อนรับโดยฝิ่น มารยาทในการรับเครื่องรับรองจากเจ้าของบ้าน แขกจะต้องดื่ม หรือลงมือรับประทานอาหารหลังจากที่เจ้าของบ้านให้ พร้อมกับเจ้าของบ้านมารยาทแขกที่จะต้องค้างคืนกับเจ้าของบ้านม้งจะต้องปฏิบัติดังนี้ แขกจะต้องนอนในที่เจ้าของบ้านจัดเตรียมให้เท่านั้น คือม้งจะมีการจัดเตรียมที่นอนให้กับแขกไว้ใกล้กับเตาไฟเล็กให้กับแค่นอนเพื่อที่จะพักผ่อนแขกที่ค้างคืน ในบ้านม้งนั้นจะต้องไม่มีเพศสัมพันธ์กันในระหว่างที่

- การพักค้างคืนอยู่ในบ้าน ระหว่างที่อยู่ในบ้านพักม้งนั้น แขกควรจะหลีกเลี่ยงอาหารที่ต้องห้ามดังนี้ และจะต้องไม่กระทำอะไรที่เป็นอันขัดแย้งกับความคิดเห็นของเจ้าของบ้าน เช่น ม้งกลุ่มแซ่ “ลี หรือ รี” จะไม่บริโภคม้ามของสัตว์ทุกชนิด ม้ง กลุ่มแซ่ “ย่าง” จะไม่บริโภคหัวใจของสัตว์ทุกชนิด ม้งกลุ่มแซ่ “ว่าง” จะต้องไม่นำผลไม้ที่มีรสเปรี้ยวที่ขึ้นเองตามธรรมชาติในป่า มารับประทานในบ้าน สิ่งเหล่านี้เป็นความเชื่อและเป็นมารยาทของม้งที่ปฏิบัติต่อกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้

- ข้อควรสังเกตในการเยี่ยมบ้านม้ง หากแขกไปเยี่ยมบ้านม้งแล้วพบประตูปิดแล้วมีไม้หรือกิ่งไม้ หรือตะแหลวแขวนอยู่ชายคาหน้าบ้านแขกก็ไม่ควรเข้าไปรบกวนเรียกเจ้าของบ้าน เพราะเจ้าของบ้านม้งกำลังอยู่กรรม หรือ “ไจ๊” อยู่ การไจ๊หรืออยู่กรรมของม้งนั้น ม้งถือว่าเป็นการหลีกเลี่ยงการเจ็บป่วยอย่างหนึ่ง ถ้าหากว่า เจ้าของบ้านมีบุคคลใดคนหนึ่งเกิดไม่สบายขึ้นมา ม้งถือว่า ขวัญ หรือ ปลี่ อยู่ไม่ครบ ดังนั้นจึงต้องมีการทำผี หรือ อั๊วเน้งเพื่อเป็นการรักษาคนป่วยในครอบครัวนั้น ดังนั้นเมื่อหมอผีจะอั๊วเน้งหรือทำผีเรียบร้อยแล้ว หมอผีจะเป็นคนที่บอกว่าควรจะ อยู่กรรม หรือ ไจ๊ จะกำหนดระยะเวลาของการอยู่กรรม หรือ ไจ๊ เลือกวันที่ควรจะอยู่กรรมด้วย เมื่อบ้านนั้นอยู่กรรมบ้านนั้นจะมีไม้ หรือกิ่งไม้แขวนไว้ที่หน้าประตูเพื่อเป็นการเตือนหรือบอกให้ผู้อื่นรับรู้ หากว่าแขกที่มาเยี่ยมบ้านนั้นไม่ทราบ เกิดไปตะโกนถามคนในบ้านนั้นจะทำให้ผีเอาขวัญของคนป่วยในบ้านนั้นไป และจะต้องมีการทำผีหรืออั๊วเน้งใหม่อีกครั้ง โดยจะปรับแขกที่มาเรียกนั้นเป็นค่าปรับหรือเป็นสัตว์ที่จะต้องมาทำผีหรืออั๊วเน้งอีกครั้ง

2. มารยาทในการร่วมพิธีกรรม

ม้งมีข้อกำหนดในเรื่องการประกอบพิธีกรรมที่แตกต่างกันตามความเชื่อของแต่ละแซ่สกุลย่อย พิธีกรรมหนึ่งๆที่มีชื่อเหมือนกันและมีจุดประสงค์อย่างเดียวกัน อาจจะมีรูปแบบการประกอบพิธีกรรมแตกต่างกันในสกุล ฉะนั้นถ้ามีการเข้าร่วมในพิธีกรรมใดๆ ก็ตาม ถ้าเป็นพิธีกรรมต่างแซ่ต่างสกุลต่างกันคนที่เป็นเจ้าของงาน หรือเจ้าของพิธีกรรมนั้นจะต้องอธิบายถึงการวางตัวที่เหมาะสมให้กับแขกที่มาร่วมพิธีกรรมนั้นให้ทราบโดยทั่วกัน

The Office Of Academic Resource Information And Technology

- มารยาทในการร่วมงานพิธีศพ เป็นพิธีกรรมที่ม้งให้ความสำคัญมากเป็นพิเศษ หากว่าเจ้าของบ้านมีงานศพขึ้น ม้งที่เป็นเครือญาติจะต้องมีการแบ่งหน้าที่ในการประกอบพิธีกรรมให้สมบูรณ์ เรียบร้อยดังนั้นแขกที่จะมาร่วมพิธีกรรมในงานศพนั้นจะต้องปฏิบัติดังนี้ จะต้องไม่แสดงพฤติกรมรังเกียจสภาพศพที่เห็น เพราะม้งจะนิยมไม่นำศพใส่ในโลงศพ ทำให้แขกที่มาร่วมงานจะเห็นสภาพศพที่ขึ้นอืดจนน่าเกลียดมาก ศพบางศพจะเน่า และลิ้นจะโผล่ออกมาให้เห็นเลย ดังนั้นแขกที่มาร่วมจะต้องไม่แสดงพฤติกรรม เหล่านี้ออกไป

- มารยาทในการร่วมงานปีใหม่ งานปีใหม่เป็นเทศกาลอย่างหนึ่งของชนเผ่าม้งที่จัดขึ้นในทุกๆรอบปี ซึ่งจะจัดขึ้นในระหว่าง ขึ้น 1 ค่ำเดือน หนึ่งของทุกปี ซึ่งตรงกับเดือนธันวาคมของทุกปีม้งทุกหลังคาเรือนจะต้องมี การฆ่าหมูเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองงานปีใหม่ร่วมกัน การฆ่าหมูนั้นเป็นการสรรสันต์ร่วมกัน และเป็นการเซ่นไหว้บรรพบุรุษด้วย ดังนั้นแขกที่มาเยี่ยมบ้านม้งนั้นม้งจะมีการต้อนรับเป็น อย่างดีและม้งจะมีการต้อนรับโดยเอาเหล้ามารับแขก ซึ่งแก้วที่นำมาใส่เหล้านั้นจะเรียกว่า แก้วแม่วัว กับแก้วลูกวัว ดังนั้นหากว่าเจ้าของบ้านเอาแก้วแม่วัวให้กับแขกดังนั้นแขกจะ ต้องดื่มก่อนและต้องดื่มให้หมด ถ้าไม่หมดม้งถือว่าเป็นการรังเกียจกัน ดังนั้นถ้าแขก ดื่มไม่หมดม้งถือว่าแขกคนนั้นไม่อยากมีความสัมพันธ์กับตน หรือไม่ให้เกียรติกับเจ้าของบ้านดังนั้นจึงถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างแขกกับเจ้าของบ้านขาดจากกัน แต่ถ้าเจ้าของบ้านเอาแก้วลูกวัวให้แขก แขกได้รับแก้วลูกวัวแล้วจะต้องดื่มแก้วเหล้าให้หมด แต่ถ้าไม่ สามารถที่จะดื่มหมดก็สามารถที่จะให้คนอื่นมาช่วยดื่มแก้วเหล้าลูกวัวนี้แทนตัวเองได้ และความสัมพันธ์ระหว่างแขกกับเจ้าของบ้านยังคงเหมือนเดิมหรือแน่นเฟ้นยิ่งขึ้นมารยาทระหว่างผู้น้อยกับผู้ใหญ่

มารยาทเป็นเครื่องมืออีกอย่างหนึ่งที่จะช่วยสร้างการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างผู้น้อยกับผู้ใหญ่ ม้งมีรูปแบบหรือพื้นฐานของมารยาทที่สำคัญคือ

1. ผู้น้อยจะต้องยอมรับฟังความคิดเห็น คำชี้แนะและแสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่
2. ผู้น้อยหรือสมาชิกในหมู่บ้านจะได้รับการดูแล หรืออุปถัมภ์จากผู้อาวุโสหรือผู้ใหญ่
3. ให้สิทธิ์ในการตัดสินเด็ดขาดแก่ผู้ใหญ่เท่านั้น

คำสำคัญ : ชนเผ่าม้ง ธรรมเนียม มารยาท

ที่มา : มูลนิธิกระจกเงา. (2559). โครงการพิพิธภัณฑ์ชาวเขาออนไลน์.

https://www.openbase.in.th/node/762

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2024-09-20

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=2242&code_db=610004&code_type=05

The Office Of Academic Resource Information And Technology